

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK OPONENTA PRÁCE

Téma práce : Ochrana oběti trestných činů

Autor : Pavlína Šimůnková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Katarína Tejská, Ph.D.

Oponent: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Rozsah práce: 70 stran

Datum odevzdání práce: listopad 2023

1. Charakteristika tématu:

Jde o diplomní úkol trvale aktuální, na katedře trestního práva tradičně zadávaný. Práce P. Šimůnkové je co do úrovně zpracování ovšem nadprůměrná a velmi dobře se vyrovnává s charakterem pramenů i látky samotné.

Předložená práce má charakter syntézy- úvodu do problematiky viktimologie. Autorka logicky správně začíná výklad od vymezení předmětu této nauky a jejích základních pojmů. Látce dává tradiční systematiku s důrazem na typologie obětí. Juristická část práce je především komentářem k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Soustředí se na dosavadní zkušenosti s aplikací tohoto předpisu a identifikuje základní úskalí platné úpravy. Práce obsahuje zdařilá zamyšlení de lege ferenda.

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce:

Za přednost práce považuji podtržení významu viktimologie pro trestní právo a prevenci kriminality. Tím má autorka na mysli např. škálu polehčujících a přitěžujících okolností, a to jak zvláštních (v rámci znaků kvalifikovaných skutkových podstat), tak i obecných, uplatňujících se v rámci ukládání trestu. Podobně autorka sleduje vliv viktimologických poznatků na procesní předpisy (postavení poškozeného, ochranu svědků, možnost tzv. soukromých žalob v trestním řízení a existenci tzv. odklonů). Autorka se snaží vystihnout rozdíly mezi českou a zahraniční praxí (např. v důrazu na probaci a mediaci). V oblasti viktimologické prevence se autorka soustředí především na situační prevenci. Je si vědoma úskalí zveličování hrozících nebezpečí, včetně nadměrné publicity vedoucí k morální panice a strachu ze zločinu.

Autorka prokázala dobrý přehled v klasických i novějších typologiích obětí. Vyváženým způsobem zkoumá otázky tzv. viktimologického zavinění. Východiskem je nauka Mendelsohnova a Hentigova, kterým autorka vytýká přílišnou generalizaci, resp. přehnaně ostré vymezení jednotlivých kategorií. Pokud jde o definici oběti trestného činu, autorka zajímavým způsobem propojila své poznatky juristické s kriminologickou naukou o oběti. Je si vědoma zásady „omnis definitio in iure periculosa“ a volí pro svůj výklad nejsnazší cestu od platné právní úpravy v zákoně o obětech. Opírá se ovšem také o evropské předpisy. Autorka věnuje zaslouženou pozornost otázce zjevného zneužití postavení oběti. Akcentuje přitom dikci § 5 ZOTČ, podle nějž je pomoc poskytována obětem, „které tuto pomoc potřebují“. Zvláště autorka zkoumá okruh tzv.

zvláště zranitelných obětí, které se podle platné úpravy zvýhodňují celou řadou dalších práv. Ve svém výkladu se autorka soustředí především na oběti znásilnění a dětské oběti. Z předložené práce je patrné, že autorka je dobře obeznámena s procesním postavením poškozeného v trestním řízení.

Diplomantka podrobně zasvěcuje čtenáře např. do problému latentní kriminality nebo do principů tzv. restorativní justice. Pokud jde o faktickou pomoc obětem, vyzdvihuje autorka mimo jiné institut důvěrníka a zmocněnce nebo možnosti oběti učinit prohlášení o dopadu trestného činu na její život. Je patrné, že diplomantka má solidní znalosti i z mimotrestních právních oborů (právo sociálního zabezpečení) nebo z oblasti sociálního poradenství. V monografii nalézáme reflexi mnoha judikátů a několik detailně pojednaných kasuistik, pokud jde o bezplatnou právní pomoc nebo peněžité dávky obětem. Další oblastí výkladu jsou otázky práva obětí na informace. Předložená práce obsahuje četné poznatky komparatistické. Autorka seznamuje čtenáře zejména s poměry v německy mluvících zemích a ve Španělsku. V procesně juristických částech práce jsou zdařile pojednány např. pasáže o zvláštní ochraně svědků, kde autorka nepřehlíží ani úkoly vězeňské služby.

Po stránce metodologické je předložená práce na solidní úrovni. Autorka dobře chápe podstatu analýzy a syntézy a je s to různorodou látku logicky utřídit. Postupuje vždy od obecných problémů ke zvláštním. Práce vyniká úrovní juristického výkladu (zejména v použití gramatického a systematického výkladu). Monografie se opírá o dostatečný okruh zdrojů publikovaných v češtině. Místy je ovšem patrná jistá poplatnost několika příručkám a také materiálům nevládních organizací (k těm je vhodné zaujímat kritický odstup). Tento obvyklý nedostatek při zpracování diplomního úkolu autorka kompenzuje svými originálními postřehy a úvahami. Stylisticky je práce bez patrných nedostatků (autorka ovládá odborný jazyk); poznámkový aparát je veden v souladu s normou pro kvalifikační práce na PFUK.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Při ústní obhajobě může kandidátka shrnout svůj názor na dosah pojmu „trestný čin“, který užívá zákon o obětech. Zahrnuje i „činy jinak trestné“?

Je nutné, aby se oběti dostalo všech informací od OČTŘ již v okamžiku jejich prvního kontaktu s obětí (např. bezprostředně po spáchání trestného činu)?

Dále může kandidátka odpovědět na dvě z následujících otázek:

Co když trestná činnost dospěla pouze do stadia přípravy, avšak příprava není u daného trestného činu trestná? Lze pak na osobu, jež měla být napadena, hledět jako na oběť trestného činu?

V čem spočívá právo na zabránění bezprostředního vizuálního kontaktu zvláště zranitelné oběti s pachatelem? Jde spíše o to, aby oběť neviděla pachatele nebo pachatel oběť?

Na které osoby myslí trestní řád, pokud o nich píše, že nejsou poškozenými, ač se cítí být trestným činem morálně poškozeny?

Má oběť trestného činu k dispozici opravný prostředek proti rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti, že se jí neposkytne peněžité pomoc? Užije se na toto řízení správní řád?

Může nezletilý sám mařit rozhodnutí soudu o své výchově podle § 337 odst. 4 TZ?

Co když byl někdo napaden a bránil se tak, že tloukl útočníka mobilem? Je hodnota zničeného mobilu škodou způsobenou trestným činem?

Co když byla znásilněna a zavražděna patnáctiletá dívka a noviny zveřejnily fotografie jejich truchlících rodičů?

Lze v adhezním řízení uložit pachateli vraždy, aby dal na vlastní náklady zbudovat pomník zavražděnému?

4. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

5. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 21. listopadu 2023

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
oponent diplomové práce